

वृषसारसंग्रहः

[अष्टमोऽध्यायः]

[नियमेषु स्वाध्यायः (५)]

पञ्चस्वाध्यायनं कार्यमिहामुत्र सुखार्थिना ।

शैवं सांख्यं पुराणं च स्मार्तं भारतसंहिताम् ॥ ८:१ ॥

शैवे तत्त्वं विचिन्तेत शैवपाशुपतद्वये ।

अत्र विस्तरतः प्रोक्तं तत्त्वसारसमुच्चयम् ॥ ८:२ ॥

संख्यातत्त्वं तु सांख्येषु बोद्धव्यं तत्त्वचिन्तकैः ।

पञ्चतत्त्वविभागेन कीर्तितानि महर्षिभिः ॥ ८:३ ॥

पुराणेषु महीकोषो विस्तरेण प्रकीर्तितः ।

अधोर्ध्वमध्यतिर्य च यत्नतः सम्प्रवेशयेत् ॥ ८:४ ॥

Witnesses used for this chapter : C₉₄ ff. 204r-205v, C₄₅ ff. 210v-211v, C₀₂ ff. 280v-282r, K₈₂ ff. 11v-13r, K₁₀ exp. 53 (lower) - 54 (lower), K₇ ff. 219v-221r, P₅₇ exp. 426-428, K₄₁ ff. 213r-214v, E pp. 603-606 ; C_Σ = C₉₄ + C₄₅ + C₀₂



(1a) °स्वाध्यायनं] Σ, °स्वाध्ययनं K₇ (1b) °मुत्र] Σ, °मूत्र K₄₁E • °र्थिना] Σ, °र्थिनां K₁₀ (1c) शैवं] Σ, शैलं C₀₂ • सांख्यं] C₉₄C₄₅K₇P₅₇K₄₁E, शांख्य C₀₂, सांख्यं K₈₂K₁₀ (1d) स्मार्तं] Σ, स्मार्त C₀₂K₁₀ • भारतसंहिताम्] Σ, भारतसंहिताः K₈₂, भारतसंहितां K₇ (2a) शैवे] C₉₄C₀₂K₈₂K₁₀K₇, शैवै C₄₅P₅₇, शैवं K₄₁E • तत्त्वं] Σ, °तत्त्व P₅₇ (2b) शैव°] P₅₇, शैवः C₉₄C₄₅K₁₀K₇, शैवाः C₀₂K₄₁E, शैवा K₈₂ • °द्वये] Σ, °ये C₄₅ (2d) °सारसमुच्चयम्] Σ, °सारं समुच्चयम् K₈₂, °सारं समुच्चयं K₁₀ (3a) संख्यातत्त्वं तु] K₈₂K₇P₅₇K₄₁, संख्यातत्त्वं C₉₄, संख्यातत्त्वं C₄₅, शास्त्रातत्त्वं तु C₀₂, संख्यतत्त्वन्तु K₁₀, संख्यातत्त्व तु E • सांख्येषु] Σ, संख्येषु K₁₀ (3c) °तत्त्व°] Σ, °तत्त्वा° C₄₅, om. K₁₀ (4c) अधोर्ध्व°] Σ, अधोर्ध्व K₁₀ • °मध्य°] Σ, °मध° C₀₂ (4d) यत्नतः] Σ, यत्नत K₁₀ • सम्प्रवेशयेत्] Σ, सम्प्रबोधयेत् E

स्मार्तं वर्णाश्रमाचारं धर्मन्यायप्रवर्तनम् ।
शिष्टाचारो ऽविकल्पेन ग्राह्यस्तत्र अशङ्कितः ॥ ८:५ ॥

इतिहासमधीयानः सर्वज्ञः स नरो भवेत् ।
धर्मार्थकाममोक्षेषु संशयस्तेन छिद्यते ॥ ८:६ ॥

[नियमेष्वुपस्थनिग्रहः (६)]

शृणुष्वावहितो विप्र पञ्चोपस्थविनिग्रहम् ।
स्त्रियो वा गर्हितोत्सर्गः स्वयंमुक्तिश्च कीर्त्यते ।
स्वप्नोपघातं विप्रेन्द्र दिवास्वप्नं च पञ्चमः ॥ ८:७ ॥

[स्त्रियः]

अगम्या स्त्री दिवा पर्वे धर्मपत्न्यपि वा भवेत् ।
विरुद्धस्त्रीं न सेवेत वर्णभ्रष्टाधिकासु च ॥ ८:८ ॥

[गर्हितोत्सर्गः]

अजमेषगवादीनां वडवामहिषीषु च ।
गर्हितोत्सर्गमित्येतद्यत्नेन परिवर्जयेत् ॥ ८:९ ॥

[स्वयंमुक्तिः]

अयोनिः कषणा वापि अपानकषणापि वा ।

✧

(5a) स्मार्तं वर्णां] C₉₄, तस्मार्तम्बवर्णां C₄₅, स्मार्तवर्णां C₀₂K₈₂K₁₀K₇K₄₁E,
स्मार्तं वर्णां P₅₇ (5b) धर्मं] Σ, धर्म C₀₂ • ०वर्तनम्] Σ, ०वर्तनं P₅₇, ०वर्तन
E (5c) शिष्टां] Σ, शिष्टां K₄₁ • ०चारो] C₉₄C₄₅K₁₀K₇K₄₁, ०चारं C₀₂E,
०चारा K₈₂, ०चारो P₅₇ (5d)] Σ, ग्राह्यस्तत्र अशङ्कितः C₉₄ (6b) ०ज्ञः]
Σ, ०ज्ञ C₀₂ (7b) ०ग्रहम्] Σ, ०ग्रहः K₈₂ (7c) गर्हितोत्सर्गः] C₉₄C₄₅K₁₀K₇
P₅₇, गर्हितोत्सर्गः C₀₂, गर्हितो विप्र K₈₂, गर्हितो स्वर्गः K₄₁E (7d) स्वयं] Σ,
स्वयं C₄₅ • कीर्त्यते] Σ, कीर्त्यते C₀₂ (7e) ०घातं] Σ, ०घात C₀₂E (8a)
स्त्री दिवा पर्वे] C₄₅C₀₂K₈₂K₁₀K₇K₄₁, ०दिवा पर्वे C₉₄, ०दिवा पर्वे P₅₇, स्त्री दिवापूर्वे E
(8b) ०पत्न्यपि] Σ, ०पत्नी पि C₀₂ (8c) विरुद्धस्त्रीं न] K₄₁, विरुद्धस्त्री न C_ΣK₁₀
K₇, विरुद्धस्त्री नि C₈₂P₅₇, द्विरुद्धास्त्रीन E (8d) ०धिकासु च] C₉₄C₄₅K₈₂P₅₇K₄₁,
०धिकासु त C₀₂, ०दिकाषु च K₁₀, ०विकाषु च K₇, ०पिकासु च E (9a) ०मेषं] Σ,
०मेयं C₄₅ (10a) अयोनिं] conj., अन्योन्यं C_ΣK₈₂K₁₀K₇P₅₇K₄₁E • ०कषणा]
C₉₄K₈₂, ०कषणा C₄₅C₀₂K₁₀K₇P₅₇K₄₁E (10b) ०कषणापि] C_ΣK₈₂, ०कषणापि
K₁₀K₇P₅₇K₄₁E

अष्टमोऽध्यायः

स्वयंमुक्तिरियं ज्ञेया तस्मात्तां परिवर्जयेत् ॥ ८:१० ॥

[स्वप्नघातम्]

स्वप्नघातं द्विजश्रेष्ठ अनिष्टं पण्डितैः सदा ।

स्वप्ने स्त्रीषु रमन्ते च रेतः प्रक्षरते ततः ॥ ८:११ ॥

[दिवास्वप्नम्]

दिवाशयं न कर्तव्यं नित्यं धर्मपरेण तु ।

स्वर्गमार्गार्गला ह्येताः स्त्रियो नाम प्रकीर्तिताः ॥ ८:१२ ॥

[नियमेषु व्रतपञ्चकम् (७)]

मार्जारकबकश्वानगोमहीव्रतपञ्चकम् ।

[मार्जारकव्रतम्]

स्वविष्टमूत्रं भूमीषु छादयेद्विजसत्तम ।

सूर्यसोमानुमोदन्ति मार्जारव्रतिकेषु च ॥ ८:१३ ॥

[बकव्रतम्]

बकवच्चेन्द्रियग्रामं सुनियम्य तपोधन ।

साधयेच्च मनस्तुष्टिं मोक्षसाधनतत्परः ॥ ८:१४ ॥

[श्वानव्रतम्]

✧

12cd cf. PadmaP 1.13.395cd: परित्यजध्वं दाराणि स्वर्गमार्गार्गलानि च

✧

(10c) स्वयंमुक्ति०] Σ , स्वयमुक्ति० C_{45} • ज्ञेया] Σ , ज्ञेयां K_{10} (10d) तस्मात्तां] $C_{94}C_{45}K_{82}K_7P_{57}K_{41}$, तस्मात्तां C_{02} , तस्मार्त्ता K_{10} , तस्मात्स्त्री E (11a) स्वप्नघा०] Σ , स्वप्नजा० P_{57}^{ac} (11b) पण्डितैः] Σ , पण्डितै C_{02} , पण्डितैः K_7 (11c) रमन्ते] Σ , रमक्षन्ते K_{41} (11d) प्रक्षरते] Σ , प्रस्खलतस् E • ततः] Σ , तत C_{02} (12a) दिवाशयं न] $C_{\Sigma}P_{57}K_{41}E$, दिवाशयेन्न K_{82} , दिवासयानं K_{10} , दिवाशायं K_7 (12b) नित्यं] Σ , नित्य K_{10} • ०परेण तु] Σ , ०परेण तु C_{94} , ०परेण च C_{02} (12c) ह्येताः] K_7 , ह्येता $C_{\Sigma}K_{82}K_{10}P_{57}K_{41}E$ (12d) स्त्रियो] Σ , स्त्रीयो E • ०कीर्तिताः] Σ , ०कीर्तिता K_7 (13ab) मार्जारकबकश्वानगोमहीव्रत०] $C_{\Sigma}K_{82}K_7P_{57}$, मार्जार-बकबश्वानगोमहीव्रत० K_{10} , मार्जारकबकश्वानगोमहीवेक० K_{41} , मार्जारकश्च श्वानाश्च गोमहीवेक० E (13c) ०विष्ट०] Σ , ०विष्टा० E • ०मूत्रं] Σ , ०मूत्र० $C_{45}K_{10}$ (13e) ०मोदन्ति] Σ , ०षादन्ति E (14a) तपोधन] $C_{\Sigma}K_{82}K_{10}P_{57}$, तपोधनः K_7 , तपोधनम् $K_{41}E$ (14c) साधयेच्च] Σ , साधये च C_{45} • मनस्तुष्टिं] Σ , मनस्तुष्टि० $C_{45}C_{02}$ (14d) ०साधन०] Σ , ०सान० K_7

मूत्रविष्टे न भूमीषु कुरुते धुनदं सदा ।
तुष्यते भगवान्शर्वः श्वानव्रतचरो यदि ॥ ८:१५ ॥

[गोव्रतम्]

मूत्रवर्चो न रुध्येत सदा गोव्रतिको नरः ।
भीमस्तुष्टिकरश्चैव पुराणेषु निगद्यते ॥ ८:१६ ॥

[महीव्रतम्]

कुद्दालैर्दारयन्तो ऽपि कीलकोटिशतैश्चितः ।
क्षमते पृथिवी देवी एवमेव महीव्रतः ॥ ८:१७ ॥

व्रतपञ्चकमित्येतद्यश्चरेत जितेन्द्रियः ।
स चोत्तममिदं लोकं प्राप्नोति न च संशयः ॥ ८:१८ ॥

[नियमेष्वुपवासः (८)]

शेषान्नमन्तरान्नं च नक्तायाचितमेव च ।
उपवासं च पञ्चैतत्कथयिष्यामि तच्छृणु ॥ ८:१९ ॥

[शेषान्नम्]

वैश्वदेवातिथिशेषं पितृशेषं च यद्भवेत् ।
भृत्यपुत्रकलत्रेभ्यः शेषाशी विघसाशनः ॥ ८:२० ॥

[अन्तरान्नम्]

✧

- (15a) मूत्रविष्टे न] Σ , मूत्रविष्टे च E (15b) धुनदं] Σ , श्वानदः K₈₂, छादनं E
(15c) शर्वः] C₉₄K₈₂K₇P₅₇K₄₁E, सर्वः C₄₅K₁₀, सव्वः C₀₂ (16a) ऽवर्चो] C₉₄
C₀₂K₁₀K₇P₅₇K₄₁, ऽवच्चो C₄₅K₈₂, ऽवर्चा E (16b) गोव्रतिको] Σ , ऽव्रतिको C₉₄
(16c) भीमस्तु०] C₀₂K₁₀E, भीमतु० C₉₄C₄₅K₈₂K₇P₅₇, भिमस्तु० K₄₁ (17a) कु-
द्दालैर्दारयन्तो] K₈₂P₅₇E, कुद्दालैर्दारयन्नो C₉₄, कुद्दारै दारयन्तो C₄₅, कुद्दारै दारयन्ता
C₀₂, कुद्दालै दारयामास K₁₀, कुद्दालै दारयन्तो K₇, कुद्दालै द्द्वारयन्तो K₄₁ (17b)
] C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, कीटकोटीशतैरपि C₀₂K₄₁E (17d) ऽव्रतः] Σ , ऽव्रत K₇
(18b) जितेन्द्रियः] Σ , द्विजेन्द्रियः K₁₀ (19a)] C₉₄C₄₅K₁₀K₇P₅₇^{pc}, शेषाणाम-
न्तराणाञ्च C₀₂E, शेषान्नमन्तरान्नं च K₈₂, शेषान्नमरान्नं च P₅₇^{ac}, शेषाणमन्तराणाञ्च K₄₁
(19b) नक्तायाचित०] Σ , नक्तायाचित० K₇ • च] Σ , वा E (19cd) पञ्चैतत्क०]
 Σ , पञ्चैते क० C₀₂ (20a) ऽशेषं] Σ , ऽशेषां C₄₅ (20d) विघसाशनः] C₉₄K₈₂K₁₀,
विघसासनम् C₄₅, विघसाषिनः C₀₂, विघसाशनः K₇, विघसाशनः P₅₇^{pc}, घसाशन
P₅₇^{ac}, विघसासनः K₄₁, विषसासनः E

अष्टमोऽध्यायः

अन्तरा प्रातराशी च सायमाशी तथैव च ।
सदोपवासी भवति यो न भुङ्क्ते कदाचन ॥ ८:२१ ॥

[नक्तान्नम्]

न दिवा भोजनं कार्यं रात्रौ नैव च भोजयेत् ।
नक्तवेले च भोक्तव्यं नक्तधर्मं समीहता ॥ ८:२२ ॥

[अयाचितान्नम्]

अनारभ्य य आहारं कुर्यान्नित्यमयाचितम् ।
परैर्दत्तं तु यो भुङ्क्ते तमयाचितमुच्यते ॥ ८:२३ ॥

[उपवासः]

भक्ष्यं भोज्यं च लेह्यं च चोष्यं पेयं च पञ्चमम् ।
न काङ्क्षेन्नोपयुञ्जीत उपवासः स उच्यते ॥ ८:२४ ॥

[नियमेषु मौनव्रतम् (९)]



21cd ≈ MBh 12.214.9: अन्तरा प्रातराशं च सायमाशं तथैव च । सदोपवासी च भवेद् यो न भुङ्क्ते कथंचन ॥ ≈ MBh 13.93.10: अन्तरा सायमाशं च प्रातराशं तथैव च । सदोपवासी भवति यो न भुङ्क्तेऽन्तरा पुनः ॥



(21a) अन्तरा प्रातराशी] em., अन्तरा प्रान्तराशी C_ΣK₈₂K₇, अन्तरा कन्तराशी K₁₀, अन्तरा प्रात्तराशी P₅₇, अन्तमा प्रान्तराशी च K₄₁, अन्तसम्प्रान्तराशी E
(21b) सायमाशी] C₄₅C₀₂K₈₂K₁₀K₇P₅₇, सायमाशीन् C₉₄, नायमाशी K₄₁, नियमाशी E (21c) वासी भवति] Σ, वासी च भवति C₀₂ (21d) कदाचन] Σ, कदाचनः C₀₂ (22a) भोजनं] Σ, नोजनं K₇ (22b) च] Σ, तु C₄₅, om. K₈₂ • भोजयेत्] Σ, कारयेत् K₁₀ (22c) वेले च] C₉₄C₀₂K₈₂K₁₀P₅₇K₄₁, वेला च C₄₅, वेलो च K₇, वेले व E (22d) धर्मं समीहता] C₉₄C₄₅K₈₂K₇P₅₇, धर्मसमीहता C₀₂K₁₀, धर्मसमीहता K₄₁, धर्मः समीहितः E (23a) अनारभ्य य] conj., अनारम्भस्य C_ΣK₈₂K₁₀K₇P₅₇K₄₁E (23b) कुर्यान्नित्यं] Σ, कुर्या नित्यं K₇
(23c) परैर्दत्तं तु] C₉₄C₄₅K₈₂P₅₇K₄₁, परैर्दत्तञ्च C₀₂, परैर्दत्तन्तु K₁₀, परैर्दन्तन्तु K₇ E (23d) तमयाचितं] C_ΣK₈₂K₁₀K₇E, नमयाचितं P₅₇^{ac}K₄₁, तमयाचितं P₅₇^{pc} (24a) भक्ष्यं] Σ, भक्ष्य K₈₂ (24c) काङ्क्षेन्नो] Σ, काङ्क्षे नो C₀₂ • व्युञ्जीत] C₀₂K₈₂K₁₀K₄₁, व्युञ्जीत C₉₄, व्युञ्जीत C₄₅, व्युञ्जीत K₇, व्युञ्जीत P₅₇E (24d) वासः स] C_ΣK₈₂P₅₇E, वास स K₁₀, वासस्य K₇, वासः स K₄₁

मिथ्यापिशुनपारुष्यतीक्ष्णवागप्रलापनम् ।
मौनपञ्चकमित्येतद्वारयेन्नियतव्रतः ॥ ८:२५ ॥

[मिथ्यावचनम्]

असम्भूतमदृष्टं च धर्माच्चापि बहिष्कृतम् ।
अनर्थाप्रियवाक्यं यत् तन्मिथ्यावचनं स्मृतम् ॥ ८:२६ ॥

[पिशुनः]

परश्रीं नाभिनन्दन्ति परस्यैश्वर्यमेव च ।
अनिष्टदर्शनाकाङ्क्षी पिशुनः समुदाहृतः ॥ ८:२७ ॥

[पारुष्यम्]

मृतमाता पिता चैव हानिस्थानं कथं भवेत् ।
भुङ्क्ष्व कामममृष्टानां पारुष्यं समुदाहृतम् ॥ ८:२८ ॥

[तीक्ष्णवाक्]

हृदि न स्फुटसे मूढ शिरो वा न विदार्यसे ।
एवमादीन्यनेकानि तीक्ष्णवादी स उच्यते ॥ ८:२९ ॥



- (25a) °पारुष्य°] C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, °संभिन्ना C₀₂, संभिन्ना K₄₁, °याभिन्ना E (25b) °तीक्ष्णवाग°] conj., °स्पृष्टवाग° C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, पृष्टवाक° C₀₂K₄₁, पृष्टेवाक° E (25c) मौनपञ्चक°] C₉₄C₄₅K₁₀, मौनं पञ्चक° C₀₂K₈₂K₇K₄₁E, मौनम्पञ्च° P₅₇ • °त्येत°] Σ, °त्ये° P₅₇^{ac} (25d) °रयेन्नि°] Σ, °रयन्नि° E (26a) °दृष्टं च] Σ, दृष्टञ्च C₀₂ (26b) धर्माच्चापि] C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, धर्मश्चापि C₀₂K₄₁, धर्म चापि E • बहिष्कृतम्] C₉₄C₄₅K₈₂K₇P₅₇, बहिष्कृतः C₀₂E, नहिष्कृतं K₁₀, बहिष्कृतः K₄₁ (26c) अनर्था°] C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, अनर्थ° C₀₂K₄₁E (26cd) °वाक्यं यत्तन्मि°] C₉₄C₄₅K₈₂P₅₇K₄₁, वक्तार तं मि° C₀₂, वाक्य यत्तन्मि° K₁₀, वाक्यं यन्तन्मि° K₇E (26d) स्मृतम्] Σ, स्मृतः C₄₅ (27a) परश्रीं ना°] C₉₄C₄₅K₈₂K₇P₅₇, परस्त्री ना° C₀₂K₄₁^{pc}E, परस्त्रीन्ना° K₁₀, परस्त्री श्री ना° K₄₁^{ac} • °भिनन्दन्ति] Σ, °भिनन्ति C₄₅, °भिन्नन्दन्ति C₀₂ (27b) परस्यैश्वर्य°] Σ, परस्यैश्वर्य° C₄₅ (27c) °दर्शना°] C₉₄C₄₅K₈₂K₇P₅₇E, °दृष्टाना° C₀₂, °दर्शनां K₁₀, °दशना° K₄₁ (27d) पिशुनः] Σ, पिशुन C₀₂ (28a) मृत°] Σ, मृता P₅₇^{pc} (28b) °स्थानं] Σ, °स्थान C₄₅C₀₂ (28c) भुङ्क्ष्व] K₇P₅₇, भुक्त्व C₉₄, भुक्त्वा C₄₅C₀₂, भुङ्क्ष्व K₈₂, भुक्ष K₁₀, भुक्त्वा K₄₁, भुक्त्वा E • कामममृष्टानां] C₉₄K₈₂K₇P₅₇E, कामममृष्टानां C₄₅, कामसुसमृष्टानां C₀₂, काममुमृष्टाना K₁₀, पारुष्यमृष्टाना K₄₁ (29a) स्फुटसे] Σ, स्फुटय K₁₀

अष्टमोऽध्यायः

[असत्प्रलापः]

द्यूतभोजनयुद्धं च मद्यस्त्रीकथमेव च ।

असत्प्रलापः पञ्चैतत्कीर्तितं मे द्विजोत्तम ॥ ८:३० ॥

मौनमेव सदा कार्यं वाक्यसौभाग्यमिच्छता ।

अपारुष्यमसम्भिन्नं वाक्यं सत्यमुदीरयेत् ॥ ८:३१ ॥

यस्तु मौनस्य नो कर्ता दूषितः स कुलाधमः ।

जन्मे जन्मे च दुर्गन्धो मूकश्चैवोपजायते ॥ ८:३२ ॥

तस्मान्मौनव्रतं सदैव सुदृढं कुर्वीत यो निश्चितं

वाचा तस्य अलङ्घ्यता च भवति सर्वा सभां नन्दति ।

वक्त्राच्चोत्पलगन्धमस्य सततं वायन्ति गन्धोत्कटाः

शास्त्रानेकसहस्रशो गिरि नरः प्रोच्चार्यते निर्मलम् ॥ ८:३३ ॥

[नियमेषु स्नानम् (१०)]

स्नानं पञ्चविधं चैव प्रवक्ष्यामि यथातथम् ।



(30a) ०युद्धं] Σ , ०युद्धश E (30b) ०कथं] $K_{10}K_7$, ०कषं $C_{\Sigma}K_{82}P_{57}$, ०कर्षं $K_{41}E$ (30cd) पञ्चैतत्कीं] Σ , पञ्चैते कीं K_{10} , पञ्चैतत्कीं K_7 (30d) मे] Σ , ते E (31a) कार्यं] Σ , कार्या K_{10} (31b) वाक्यं] $C_{94}C_{45}K_{82}K_7P_{57}E$, वाक्यं $C_{02}K_{10}K_{41}$ • ०सौभाग्यं] Σ , ०सौभार्यं C_{45} (31c) ०भिन्नं] Σ , ०भिन्न C_{02} , ०दिग्धं E (32b) दूषितः] Σ , दूषित C_{02} , भूषितः E (32c) जन्मे जन्मे] $C_{45}C_{02}K_{82}K_{41}E$, जन्म जन्म $C_{94}K_{10}K_7P_{57}$ • दुर्गन्धो] $C_{94}K_{10}K_7P_{57}K_{41}$, दुर्गन्धो C_{45} , दुर्गन्धा C_{02} , दुर्गन्धो K_{82} , दृगन्धो E (33a) तस्मान्मौं] $C_{02}K_{10}K_7P_{57}K_{41}E$, ०तस्मौं C_{94} , तस्मात्सौं $C_{45}K_{82}$ • सदैव] $C_{94}C_{45}K_{82}P_{57}E$, सदैव $C_{02}K_7K_{41}$, सुदैत्य K_{10} • कुर्वीत यो निश्चितम्] $C_{94}C_{45}K_7P_{57}K_{41}E$, कुर्वन्ति येन्निश्चितम् $C_{02}K_{82}$, कुर्वन्ति योन्निश्चित K_{10} (33b) अलङ्घ्यता च] $C_{94}C_{45}K_{82}K_{10}P_{57}$, अलङ्घ्यताञ्च $C_{02}K_7K_{41}E$ • सर्वा सभां] $C_{94}K_{82}P_{57}K_{41}E$, सर्वा सभा $C_{45}K_7$, सर्वः सभान् C_{02} , सर्वा सुभा K_{10} (33c) वक्त्राच्चोत्पलगन्धमस्य] $C_{94}C_{45}K_7P_{57}K_{41}$, वक्त्रं चोत्पलमस्य C_{02} , वक्त्रं चोत्पलगन्धमस्य K_{82} , वक्त्रं चोत्पलगन्धमस्य K_{10} , वक्त्राश्चोत्पलगन्धमस्य P_{57}^{PC} , वक्त्राच्चोत्पलगन्धमस्य E (33d) ०सहस्रशो] Σ , ०सहस्राशो C_{45} • ०मलम्] $C_{94}K_{82}K_{10}K_7P_{57}$, ०मलः $C_{45}C_{02}K_{41}E$ (34a) पञ्चविधं] Σ , पञ्चवि C_{45} (34b) यथातथम्] Σ , ०तथम् C_{94}

अष्टमोऽध्यायः

वारुणं सलिलं स्नानं कर्तव्यं विविधं नरैः ।
नदीतोयतडागेषु प्रस्त्रवेषु हृदेषु च ॥ ८:४० ॥

[ब्राह्म्यं स्नानम्]

ब्रह्मस्नानं च विप्रेन्द्र आपोहिष्ठं विदुर्बुधाः ।
त्रिसंध्यमेव कर्तव्यं ब्रह्मस्नानं तदुच्यते ॥ ८:४१ ॥

[वायव्यं स्नानम्]

गोषु संचारमार्गेषु यत्र गोधूलिसम्भवः ।
तत्र गत्वावसीदेत स्नानमुक्तं मनीषिभिः ॥ ८:४२ ॥

[दिव्यं स्नानम्]

वर्षतोयाम्बुधाराभिः प्लावयित्वा स्वकां तनुम् ।
स्नानं दिव्यं वदत्येव जगदादिमहेश्वरः ॥ ८:४३ ॥

इति नियमविभागः पञ्चभेदेन विप्र
निगदित तव पृष्टः सर्वलोकानुकम्प्य ।
सकलमलपहारी धर्मपञ्चाशदेतन्
न भवति पुनर्जन्म कल्पकोट्यायुतेऽपि ॥ ८:४४ ॥

॥ इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नामाध्यायोऽष्टमः ॥



- (40a) वारुणं] C₄₅C₀₂K₈₂K₁₀P₅₇E, वा॒॒॒ C₉₄, वारुणा K₇^{ac}, वारुण K₇^{pc}, वरुणं K₄₁ • सलिलं] C_ΣK₈₂K₁₀P₅₇, सलिल० K₇K₄₁E (40b) विविधं नरैः] C_ΣK₈₂K₄₁, विविन्नरैः K₁₀, विधिवन्नरैः K₇P₅₇E (40c) तडागेषु] Σ, तडागेवा K₁₀ (40d) प्रस्त्रवेषु] Σ, प्रयेवेषु K₁₀, प्रभवेषु K₇ (41a) विप्रेन्द्र] Σ, विपेन्द्र K₇P₅₇ (41b) विदुर्बुध०] Σ, विदुर्बुध० K₇ (42d) उक्तं] Σ, उक्त K₁₀ (43b) तनुम्] Σ, तनं K₇ (43c) दिव्यं] Σ, दिव्य K₁₀K₄₁ (43d) जगदादि०] Σ, गजदादि० C₄₅ (44a) उभागः] Σ, उभागं K₇ (44b) निगदित तव] E, निगदितस्तव C_ΣK₈₂K₁₀K₇P₅₇K₄₁ (unmetr.) • उकम्प्य] C₉₄, उकम्प C₄₅C₀₂K₈₂K₇P₅₇, उकम्पः K₁₀, उकम्प्यः K₄₁E (44c) उपहारी] C₄₅C₀₂K₁₀, उपहारि C₉₄K₇(unmetr.), उपहारि K₈₂P₅₇K₄₁, उपहारे E • उपञ्चाशदेतन्] C₉₄C₄₅K₈₂K₁₀K₇P₅₇, उपञ्चाशमेतन् C₀₂K₄₁E, उपञ्चादेतन् K₁₀^{ac} (44d) पुनर्जन्म] C₀₂K₁₀, पुनर्जन्म C₉₄K₈₂K₇P₅₇K₄₁E, पुनर्जर्म C₄₅

वृषसारसंग्रहे



Colophon: इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नामाध्यायो ऽष्टमः] P₅₇, इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नामाध्याय अष्टमः C₉₄K₈₂K₄₁, om.C₄₅, इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नामाध्यायाष्टमः C₀₂K₁₀, इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नामाध्यायाऽष्टमः K₇, इति वृषसारसंग्रहे नियमप्रशंसा नाम अष्टमो ऽध्यायः E